

Н.М. Купріна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ
УКРАЇНИ:
теорія і практика

ГЕЛЬВЕТИКА
ВИДАВНИЧИЙ ДІМ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень

Н. М. Купріна

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ
УКРАЇНИ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

Монографія

Видавничий дім
«Гельветика»
2019

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень
НАН України (протокол № 12 від 03 жовтня 2019 р.)*

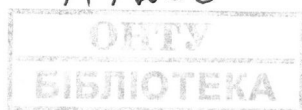
Рецензенти:

Гринчуцький В. І. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки підприємств і корпорацій Тернопільського національного економічного університету;

Дейнеко Л. В. – доктор економічних наук, професор, завідувач відділу промислової політики Інституту економіки та прогнозування НАНА України;

Павлов О. І. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки промисловості Одеської національної академії харчових технологій.

717205

Купріна Н. М.

К92   **Забезпечення конкурентоспроможності харчової промисловості України: теорія і практика** : монографія / Н. М. Купріна. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2019. – 304 с.

ISBN 978-966-916-983-9

У монографії розглянуто: сутність процесу глобалізації та її складових; вплив різних форм глобалізаційних процесів на національну економіку та її суб'єкти; стан, динаміку та тенденції розвитку харчової промисловості України; класифікацію сучасних методів оцінювання конкурентоспроможності об'єктів; теорія та методологія забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування харчової промисловості України на підставі її персистентної трансформації через механізм застосування стратегічної реструктуризації; методичні підходи та інструменти для оцінки конкурентоспроможності харчової промисловості та її суб'єктів в процесі проведення імпаритетної реструктуризації для її персистентної трансформації.

Дослідження в даній монографії, присвячені питанням забезпечення та ефективності функціонування конкурентоспроможності харчової промисловості України, можуть бути корисними для науковців, керівників органів державної влади та сфери управління промисловістю, малого бізнесу та агропромислового комплексу України, докторантам та аспірантам, студентам СВО «Магістр» та СВО «Бакалавр».

УДК 339.137:664(477)

ISBN 978-966-916-983-9

© Н. М. Купріна, 2019

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5

РОЗДІЛ 1	
ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ ЇЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	8
1.1. Сутність процесу глобалізації та його складових	8
1.2. Економічна глобалізація як окремий глобальний процес та її вплив на конкурентоспроможність національної економіки	41
1.3. Дослідження впливу глобалізаційних процесів та економічних криз на розвиток національної економіки	51

РОЗДІЛ 2	
ВИЗНАЧЕННЯ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ	72
2.1. Аутсорсинг як сучасний напрям забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів національної економіки	72
2.2. Створення об'єднань та формувань суб'єктів національної економіки в контексті забезпечення їх конкурентоспроможності	81

РОЗДІЛ 3	
РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ	97
3.1. Реструктуризації суб'єктів національної економіки: сутність та компоненти	97
3.2. Підходи до визначення сутності економічної трансформації національної економіки й її суб'єктів	112
3.3. Класифікація видів реструктуризації та принципи її проведення	122

РОЗДІЛ 4	
ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ	
ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	135
4.1. Конкурентоспроможність національної економіки:	
сутність, класифікація об'єктів та рівнів дослідження	135
4.2. Класифікація методів оцінки конкурентоспроможності	
об'єктів дослідження	149
4.3. Дослідження методів оцінювання конкурентоспроможності	
харчової промисловості на базі теорії ефективної конкуренції	161
РОЗДІЛ 5	
МЕТОДИКА АНАЛІЗУ І КОНТРОЛЮ	
ПЕРСИСТЕНТНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ	
ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ	178
5.1. Імпаритетна реструктуризація харчової промисловості	
як процес забезпечення її конкурентоспроможності	178
5.2. Персистентна трансформація харчової промисловості	
та її суб'єктів: обґрунтування та методи оцінювання	191
5.3. Сучасні інструменти механізму проведення імпаритетної	
реструктуризації харчової промисловості	209
ПІСЛЯМОВА	244
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	248
ДОДАТКИ	292

ПЕРЕДМОВА

Процес глобалізації та інтеграції призводить до швидких змін в економіці країни: лібералізація торгівлі, відкритий її внутрішній ринок та загострення конкуренції на ньому, що вимагає державної підтримки стратегічних галузей, реструктуризації та трансформації окремих галузей економіки та їх суб'єктів з метою посилення їх присутності на національному ринку, просування та закріплення на світових ринках. Глобалізаційні процеси, що впливають на розвиток економіки країн, вимагають в даний час пошуку саме методів захисту вітчизняних товаровиробників, які сприяють збереженню конкурентоспроможності та ефективності діяльності суб'єктів національної економіки, забезпечення ефективності їх функціонування та розвитку.

В умовах зміни зовнішніх і внутрішніх ринків виникає необхідність адаптації до них суб'єктів національної економіки, а належну конкурентоспроможність набуває країна, що має ефективно функціонуючі і конкурентоспроможні суб'єкти підприємницької діяльності, які стабільно розвиваються в мінливому зовнішньому середовищі і формують діяльність відповідно до стратегії свого розвитку. Особливо важливо це для харчової промисловості, яка має забезпечувати продовольчу безпеку нашої країни, тому пріоритетною проблемою в сучасних умовах розвитку є забезпечення конкурентоспроможності харчової промисловості та ефективне управління нею.

Дослідженням питань конкурентоспроможності та трансформаційних процесів в національній економіці, забезпечення та підвищення її конкурентоспроможності, (в т. ч. харчової

промисловості) і управління нею присвячені публікації багатьох вчених. Значний внесок у дослідження різних аспектів конкурентоспроможності та розвитку суб'єктів національної економіки, в тому числі харчової промисловості, внесли такі вчені-економісти як: А. Альохін, Г. Азоев, Л. Андреева, Л. Антонюк, Ю. Афанасьєва, Л. Балабанова, Дж. Бауер, Е. Бруль, Б. Буркинський, В. Бурлаков, А. Бутенко, Н. Верхоглядова, Е. Вишневецька, В. Власова, В. Гагарінова, А. Германчук, І. Герчикова, Т. Гринько, О. Голубенкова, О. Гончаренко, Л. Дейнеко, Р. Жовновач, Н. Задорожна, Л. Закревська, Б. Карлофф, О. Коваленко, В. Коренєв, А. Костін, Ф. Котлер, А. Левицька, В. Лисюк, Дж. Лодж, В. Малицька, Є. Масленніков, Г. Менкен, Е. Мінько, А. Олливье, М. Онопрієнко, В. Осипов, Л. Піддубна, М. Портер, М. Пустова, О. Россихина, С. І. Савчук, П. Сайфулін, Д. Б. Станько, Л. Тайсон, Т. Ткаченко, А. Томпсон, Р. Урсі, Р. А. Фатхутдінов, Т. Б. Харченко, Дж. Р. Хікс, В. Шамрай, А. Шеремет та ін.

У роботах М. Аістової, Б. Буркинського, В. Дубницького, О. Іншакова, Г. Клейнера, Г. Карпінської, А. Ковальова, І. Ларіонова, Є. Лазаревої, В. Ляшенко, К. Павлова, Є. Попова, С. Соколенко, А. Татаркіна та ін. розглядалися проблеми трансформації та реструктуризації суб'єктів національної економіки на нано-, міні-, мікро-, мезо-, макрорівні економіки, методів аналізу господарських систем і їх елементів, з метою забезпечення ефективності їх функціонування та конкурентоспроможності, але дослідження питань забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів національної економіки та їх розвитку є актуальними і дискусійними і потребують вивчення та розробки методів оцінки та механізмів забезпечення й управління.

Отже, для вирішення цієї важливої науково-прикладної проблеми, ми висунули гіпотезу про необхідність персистентної трансформації харчової промисловості в системі національної економіки для забезпечення її конкурентоспроможності та

ефективності функціонування через механізм застосування стратегічної реструктуризації на підставі дії принципу імпаритету. Вимоги до цієї гіпотези потребують урахування:

- особливостей впливу глобалізаційних процесів на національну економіку та її суб'єкти;
- правову та економічну незахищеність національного товаровиробника в Україні за рахунок значної відкритості ринку;
- особливостей функціонування суб'єктів харчової промисловості – законодавчих та нормативних обмежень в організації бізнесу, виробництві і збуті харчової продукції, ресурсного, технологічного, географічного та транспортного розміщення, організаційно-правових форм, ділового партнерства тощо.

Крім того, досі залишається недостатньо дослідженим комплекс проблем побудови теоретико-методологічних засад забезпечення конкурентоспроможності харчової промисловості України. Це потребує проведення комплексних досліджень щодо: забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів національної економіки та їх розвитку, дослідження існуючих та розробки нової методики її оцінки, механізмів забезпечення та управління нею.

Висвітленню вирішення цих питань і присвячено дану роботу.